

opusdei.org

Mons. Fernando Ocariz: Nedavni intervjui

Nudimo izbor pitanja i odgovora iz najnovijih intervjuja s prelatom Opusa Dei, objavljenih u raznim medijima. Mons. Ocariz govori o nadolazećoj stotoj obljetnici, ulozi laika u širenju evanđelja, odgovorima na kritike i pogreške, predanosti Opusa Dei da služi Crkvi.

26.10.2024.

Pitanja i odgovori organizirani su po temama:

Put do stogodišnjice

Vjernost i promjena

Budućnost

Laici

Zvanja

Kritike i pogreške

Regionalne skupštine

Statuti i pravni okvir

Crkva

Društvo

Biografija

.....

PUT PREMA STOTOJ OBLJETNICI OPUSA DEI

Opus Dei već ide prema stotoj obljetnici osnutka, 2028.: koji su koraci planirani i što se očekuje od ove duge pripreme?

U godinama koje prethode stotoj obljetnici želimo se propitivati o potrebama i izazovima Crkve i svijeta. Želimo produbiti svoj identitet i proučavati kako Djelo svojom karizmom može doprinijeti posvećenju običnog života. U ovom vremenu, dakle, gledat ćemo na cjelinu (Crkva i svijet) i unutra (Djelo), s nadom da će nam se pogledi susresti u trenutku milosti.

(Intervju Avvenire, 30-VI-2024)

Kako se Opus Dei priprema za približavanje stote obljetnice svog rođenja?

Blaženi Álvaro del Portillo običavao je moliti ovu molitvu: „Hvala, oprosti, pomози mi više.“ Mislím da je to dobra inspiracija za stotu obljetnicu. Zahvaliti Bogu za primljene darove i svete živote tolikih ljudi u ovih sto godina; tražiti oprost zbog učinjenih pogrešaka; i moliti pomoć za budućnost, jer bez Boga ne možemo učiniti ništa.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Svjetla i sjene, po Vašem mišljenju, u tih gotovo sto godina povijesti?

Opus Dei je bio i jest dar Duha Svetoga za Crkvu, kako podsjeća papa Franjo u Ad charisma tuendum. Vidim Djelo kao svjetlo koje nadahnjuje mnoge ljude na susret s Isusom Kristom kroz uobičajene zadatke svakodnevnog života: posao, obitelj, društvene odnose. Rekao bih da su to glavna svjetla, čiji je protagonist Bog koji intervenira u priču.

Među tim svjetlima, želio bih se sjetiti tolikih ljudi Djela koji su prošli ovom zemljom pokušavajući činiti dobro, sa svojim vrlinama i manama. Trenutno godišnje umire oko tisuću ljudi iz Opusa Dei. U većini slučajeva radi se o jednostavnim, normalnim, anonimnim ljudima koji su oko sebe pokušali posijati mir i radost, u ponekad teškim okolnostima.

U drugim slučajevima to su ljudi koji su javno isticani kao primjer vjernicima, poput Guadalupe Ortiz de Landázuri, prve vjernice laikinje Opusa Dei proglašene blaženom, stručnjakinje za kemiju koja je razvila široki apostolat prijateljstva u Španjolskoj i Meksiku i u Italiji. Ili, u novije vrijeme, gvatemalski pedijatar Ernesto Cofiño, liječnik i otac kojega je Crkva proglasila časnim u prosincu 2023. Dr. Cofiño se između ostalog založio za neuhranjenu djecu i siromašne obitelji svoje zemlje, stvarajući brojne pučke kuhinje i

pomoć centrima u razvijanju opsežnog evangelizacijskog rada među svojim obiteljima, kolegama i prijateljima.

U isto vrijeme, u povijesti Opusa Dei postoje i sjene i pogreške, jer se sastoji od ljudskih bića koja griješe. Dobre namjere ne isključuju mogućnost pogreške i to treba prihvatiti s poniznošću. Osobito je bolno čuti o ljudima koji su bili u kontaktu s Prelaturom i bili povrijeđeni nedostatkom milosrđa ili pravde: situacije nedostatka emocionalne podrške, pogreške u procesima osnivanja, nemara u pratnji ljudi koji su napustili Opus Dei itd. Morate učiti iz svojih pogrešaka i nastaviti se poboljšavati, uz Božju pomoć.

(El 9 Nou, 24-IX-2024)

Vrati se na početak

VJERNOST I PROMJENA

Što je ostalo nepromijenjeno, a što se promijenilo u Djelu za sve to vrijeme?

U Opusu Dei postoji temeljni duh, značajna poruka o svetosti usred svijeta, koja se nije promijenila: to je nepromjenjiva srž koja joj daje značenje, jer, kao što se događa u institucijama, ako Opus Dei postoji, to je upravo sačuvati i proširiti određenu poruku kroz vrijeme.

U isto vrijeme, utemeljitelj, sveti Josemaría, jasno govoreći o potrebi da se taj duh očuva netaknutim, rekao je da se s vremenom oblici mogu i trebaju mijenjati. U stotinu godina društvo i Crkva su se jako razvili, pa tako i Opus Dei, budući da je dio Crkve i društva.

Transformacije koje su uključivale fenomene kao što su globalizacija, žensko osvajanje javnog prostora, nova obiteljska dinamika itd., nalaze

odraz u Opusu Dei kao instituciji i u stvarnim životima njegovih članova. Znati kako se mijenjati - modelirati svaku promjenu - preduvjet je da bismo mogli ostati vjerni poslanju.

Iz različitih razloga, pravni okvir, neki apostolski načini i mnoge druge stvari koje možda nisu bile vidljive, ali su važne, promijenile su se posljednjih godina: na primjer, inzistiralo se na jasnom razdvajanju između vladanja i duhovnog vodstva, usvojene su mjere kako bi se bolje zajamčila i ojačala puna sloboda i dobrovoljnost u procesima inkorporacije, ažurirani praktični načini na koje se očituje zahtjev da se živi vrlina siromaštva usred svijeta, itd.

(El 9 Nou, 24-IX-2024)

Papa Franjo pozvao je na jačanje suštinske karizme Opusa Dei. Kako biste u nekoliko riječi okarakterizirali tu karizmu?

U nekoliko riječi, opisao bih to kao potragu za Bogom, susret s Bogom raširenih ruku za sve - i u pomaganju mnogim drugim ljudima do tog istog susreta - u običnom životu, na poslu, u obitelji, na ulici. Prema riječima pape Franje, radi se o „širenju poziva na svetost u svijetu, kroz posvećenje rada, obitelji i društvenih zanimanja”.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

To je također karizma koja se oblikovala prije gotovo sto godina, u sasvim drugačijem svijetu. Treba li doživjeti revizije i promjene, ovisno o protoku vremena?

U stotinu godina društvo i Crkva su se jako razvili, pa tako i Opus Dei, budući da je dio njih. Nismo ravnodušni prema fenomenima poput globalizacije, ženskog osvajanja javnog prostora, nove profesionalne i obiteljske dinamike itd. Kao što je rekao sveti Josemaría,

načini činjenja i govorenja se mijenjaju, ali bit, duh, ostaje. Znati kako se mijenjati, u tom smislu, neophodno je da bismo bili vjerni poslanju. Ključ je modelirati svaku promjenu iz bitne, iz one srži ili karizme koju ne možemo modificirati jer je, kao i svaka karizma, dar od Boga.

(El Mercurio de Chile, 28-07-2024)

Vrati se na početak

BUDUĆNOST OPUSA DEI

Što očekujete od Opusa Dei u sljedećih 50 godina?

Projicirano u vremenu, želio bih da Opus Dei bude propagator prijateljstva, vjere koja se očituje u djelima, slobode duha i kreativnosti za provođenje evangelizacijske

misije Crkve i suradnje u izgradnji pravednog društva.

(Semana, 17-VIII-2024)

Koje su bile najvažnije prekretnice u institucionalnom razvoju Opusa Dei i kamo ide u 21. stoljeću?

Rekao bih da su najvažnije prekretnice najmanje vidljive: Božja milost koja djeluje u tisućama ljudi, koji potvrdno odgovaraju na nasljedovanje Isusa Krista usred svijeta. Ili tolike priče o pokajanju, obraćenju koje se događaju kod ljudi Djela i kod drugih koji pohađaju njegov apostolat.

Na institucionalnoj razini, prisjetio bih se kanonizacije utemeljitelja, 6. listopada 2002. Pred okupljenim mnoštvom u Rimu, sveti Ivan Pavao II nazvao je Josemaríju Escrivu „svecem običnog života”. Ovaj je izraz također vodič za Opus Dei budućnosti, o kojem pitate: temeljna

stvar nisu aktivnosti, strukture ili brojevi, već pomaganje mnogim ljudima – uz Božju milost – da pronađu Boga na ulici, u tvornici, u bolnici itd. ili, prema riječima našeg utemeljitelja, „pretvoriti dnevnu prozu u herojske stihove“.

(El 9 Nou, 24-IX-2024)

Kakvo je trenutno stanje razvoja Opusa Dei u svijetu? Postoje li konkretni planovi za proširenje za stotu obljetnicu? U kojim zemljama imate najviše poteškoća?

[...] Vanjske prepreke ponekad dolaze iz sekularizacije okoline, iz određenih stilova života koji otežavaju stvaranje trajnih obitelji ili razumijevanje celibata ili poziva posvećenih služenju i brizi, itd. Postoje i prepreke s kojima se svaki kršćanin usred svijeta mora suočiti, kao što je opasnost svjetovnosti. U tom smislu, budući da ne postoji

zajednički kontekst vjere, potrebna je posebna nježnost srca kako bi se bilo u skladu s vlastitim obiteljskim ili profesionalnim obvezama.

S geografske točke gledišta, kulturna i vjerska raznolikost je vrlo široka. Nije isto utjeloviti kršćanski poziv u većinskim muslimanskim gradovima poput Mombase (Kenija) ili Surabayae (Indonezija) kao u Lisabonu ili Varšavi. Kao što ljudi Djela koji žive na ovim mjestima dobro znaju, evangelizirajuća sjetva gleda na horizont desetljeća, kao u Kini ili Južnoj Koreji. U tim zemljama, uz poteškoće, postoji i snažan crkveni dinamizam pretočen u obraćenja, krštenja mladih i odraslih itd.

S druge strane, Djelo je već nekoliko godina u trenutku restrukturiranja područja kako bi se poboljšalo upravljanje i apostolsko djelovanje [...]

(El Debate, 22-VI-2024)

U Opusu Dei postoje ljudi svih dobi. Što možete učiniti, kao otac i prelat, da potaknete međugeneracijsku suradnju unutar Djela?

U mojoj kući, u Rimu, živimo zajedno od osobe koja ima 102 godine do osobe koja je još uvijek u svojim 30-ima, među mnogim drugim stvarima, stariji doprinose svojim iskustvom, mladi svojim entuzijazmom i svojom vitalnosti. Ako mladi ljudi s ljubavlju i razumijevanjem gledaju na svoje bake i djedove (ili općenito na starije osobe), a stariji na mlade, obitelji i različite društvene sredine ispunjene su nadom. Trenutačno, na primjer, radni zahtjevi obitelji posebno zahtijevaju pomoć baka i djedova u obrazovanju njihove djece. A tjelesne granice starijih trebaju potporu mladih. S međugeneracijskim iskustvom trebamo se suočiti s ljubavlju, znajući da ono ponekad

uključuje žrtve s obje strane.
(Semana, 17-VIII-2024)

Vrati se na početak

LAIK U CRKVI I DRUŠTVU

Koja je služba koju član Opusa Dei može pružiti Crkvi?

Specifični poziv članova Opusa Dei - od kojih su velika većina laici, samo 2% svećenici - poziva na osobni susret s Kristom u obitelji, na poslu, u društvenim odnosima... znajući da potraga za svetosti nije nešto za superžene ili superljude, već za ljude od krvi i mesa, s uspjesima i pogreškama. Osobito bih danas istaknuo da su neke manifestacije te službe koju član Djela može obavljati unutar Crkve briga za ljude – u obitelji, na poslu itd. – sijanje zajedništva i bratstva u Crkvi u

područjima društva u kojima djeluje. „Svetost nasred ulice” koju je propovijedao sveti Josemaría potiče nas da tražimo dostojanstvena rješenja za probleme svakog konteksta i svakog vremena. (Semana, 17-VIII-2024)

Što biste rekli da je glavni doprinos ustanove koju vodite životu Crkve?

Glavni doprinos Opusa Dei je pratiti laike (98% naših članova) kako bi mogli biti protagonisti evangelizacijskog poslanja Crkve usred svijeta, jedan po jedan. Laici nisu samo primatelji ili sporedni akteri, već protagonisti evangelizacije, koji mogu donijeti Kristovu toplinu i prijateljstvo tamo gdje je najpotrebnije: u učionice, u susjedstva, na nogometna igrališta, u bolnice, u urede, obiteljima, siromašnima i bogatima... svima. Laici su velika većina Crkve i

evangelizacijsko djelovanje Opusa Dei je specifičnije usmjereno na njih.

To je djelo duhovne pratnje, kršćanskog oživljavanja, koje izbjegava uplitanje u njihove legitimne zemaljske opcije: njihovo djelovanje u društvu – njihovi uspjesi i njihove pogreške – bit će njihova odgovornost, a ne odgovornost Crkve ili Opusa Dei. Pripisivanje Opusu Dei političkih, poslovnih ili društvenih inicijativa njegovih vjernika bilo bi klerikalizam.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

U nedavnom intervjuu za talijanske novine “Avvenire” izjavili ste da „Mora se učiniti mnogo kako bi se ponovno otkrila uloga laika”. Što to nedostaje? No, prvo, kakva je ili bi trebala biti uloga laika u Crkvi?

Kao što je Drugi vatikanski sabor naglasio, zadaća kršćanskog

oživljavanja zemaljskih stvari pripada laicima po njihovu vlastitom pozivu: to jest radu, obitelji, trgovini, kulturi itd. Oni žive u svijetu, u svakoj pojedinoj djelatnosti i profesiji, od sportskog terena do znanstvenog laboratorija; od svijeta filma ili zabave do svijeta politike, poljoprivrede, obrazovanja, gospodarstva... Njihova je uloga pridonijeti posvećenju svijeta odražavajući malo Kristove ljubavi na svakom mjestu i u svakoj okolnosti; a tu je još dug put. Mislim, na primjer, na obuku laika u bioetici ili socijalnoj pravdi, na njihovu svijest da su protagonisti evangelizacije, na njihovu etičku odgovornost na poslu, u traženju mira, u obrazovanju i u financijama.. Tako kršteni muškarci i žene trebaju uprisutnjivati Božju svetost, koja vodi upravo ka očovječenju svijeta. Poslanje laika nije ograničeno na "zauzimanje položaja" u crkvenim strukturama.

(Semana, 17-VIII-2024)

Opus Dei se sastoji uglavnom od žena, od kojih je većina udana. Kako možemo dati više sjaja onim ljudima koji odluče predati svoje živote Bogu kroz brak? Kojim bogatstvom žene doprinose razvoju karizme duha Opusa Dei?

Brak je put svetosti: u Opusu Dei svi članovi – oženjeni, neoženjeni ili u celibatu – dijele isti poziv, poslanje i odgovornost. Oženjeni žive sa sviješću da njihova ljubav prema Bogu prolazi kroz njihovu obitelj, njihove prijatelje i posao koji obavljaju u svijetu. Ovo ima golem potencijal transformacije svijeta. Što se tiče žena (koje su, kako ste istaknuli, većina), sveti Josemaría je shvatio da je bez njih Djelo nepotpuno. I logično je jer Opus Dei ne bi bio shvaćen bez njihovog nezamjenjivog doprinosa, kao što se

bez njih ne može razumjeti obitelj,
svijet rada ili društveni život.

(Semana, 17-VIII-2024)

Vrati se na početak

POZIVI

Katolička Crkva danas doživljava ozbiljan pad u svećeničkim zvanjima, redovničkom životu i raznim pokretima. Dopire li ovaj fenomen i do Opusa Dei?

U najsekulariziranijim zemljama dijelimo iste poteškoće kao i ostatak Crkve. Na mjestima gdje raste Crkva (mislim na Nigeriju, Brazil, SAD...), raste i Opus Dei. Konkretno, povećava se broj laika i laika koji, nadahnuti svetim Josemarijom, žele tražiti svetost i otvoreni su za zasnivanje obitelji. S druge strane,

sve je manji broj ljudi koji prihvaćaju celibat, dar Božji koji se danas možda manje razumije, iako toliko obogaćuje Crkvu. Već neko vrijeme svake godine umire više od 1000 članova Opusa Dei; čak i tako, hvala Bogu, postoji mali rast ukupnog broja, iako je u crkvenoj stvarnosti važno jedinstvo s Bogom, a ne brojevi ili strukture.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Papa Franjo istaknuo je krizu ili smanjenje broja zvanja kao „krvarenje za Crkvu”. Od mladosti ste predali svoj život Bogu, a nešto kasnije odlučili ste se zaređiti za svećenika, što je samo 2% Opusa Dei. Zašto je danas ljudima sve teže razmišljati o pozivu na apostolski celibat?

Današnji svijet suočava se s izazovom ponovnog vjerovanja u predanost; u ljubavi prema životu koji ispunjava radošću i slobodom.

Za mnoge se predanost čini kao granica, dok u stvarnosti Bog uvijek otvara svijetle horizonte. Riječ je o antropološkoj i kulturnoj krizi, koja posebno pogađa zapadni svijet; na drugim mjestima u Americi, Africi i Aziji cvjetaju svećenička zvanja ili druga zvanja koja uključuju celibat. Rekao bih da je bitno obnoviti krepost nade.

(Semana, 17-VIII-2024)

Mnogi su ljudi zapanjeni mladošću nekih zvanja u Opusu Dei, čak i prije 18. godine. Jesu li mladi od 16 godina slobodni odlučiti o svom pozivu i ući u Opus Dei?

Sloboda je bitan uvjet za svaki poziv. Pridruživanje Opusu Dei moguće je tek s 18 godina, punoljetnošću. Ako netko misli da ima poziv, može započeti proces razlučivanja ranije, ali znajući da još nije dio Opusa Dei i uvijek uz izričito dopuštenje svojih roditelja.

Od trenutka kada netko zatraži prijem u Djelo do konačnog uključivanja, postoji niz faza formacije, koje traju najmanje 6 ili 7 godina. Svake godine osoba mora izraziti svoju želju da nastavi: to nije automatski proces, već zahtijeva osobno razlučivanje i slobodu na mnogo dublji način od većine odluka koje bilo koja osoba donosi tijekom svog života.

Crkva prepoznaje da mladi mogu otkriti svoj poziv i u potpunosti odgovoriti na taj poziv Božje ljubavi. Carlo Acutis će uskoro biti proglašen svetim i umro je u dobi od 15 godina; čileanska blaženica Laura Vicuña, s 13; Sveti Dominik Savio, s 14; Sveta Terezija od Djeteta Isusa odlučila je biti karmelićanka kao tinejdžerica...

Aktivnosti duhovne formacije koje Opus Dei promiče među mladima, uz sudjelovanje roditelja, sjeme su koje će im pomoći da upoznaju i svjedoče

svoju vjeru, da vole svoju obitelj, da služe drugima, da budu dobri prijatelji i da se pripreme da budu dobri profesionalci i građani. Većina otkriva da je njihov poziv u braku, drugi u laičkom celibatu; možda se drugi odluče za svećenički ili redovnički život...

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Sljedeće godine Jubilej mladih slavit će se u gradu Rimu. Što mislite koji je najveći izazov s kojim se mladi danas susreću kada život blizak Bogu smatraju privlačnim idealom?

Samo je Krist odgovor na sva pitanja koja mladi danas drže u svojim srcima i da je ljubav Boga Oca, kada mu se otvore, kadra izliječiti rane i slabosti. Možda se prije mi odrasli trebamo zapitati znamo li mlade razumjeti, pratiti ih izbliza i s ljubavlju i učiniti im kršćansku poruku razumljivom, uzimajući u

obzir specifične okolnosti i mentalitet svakoga od njih. Logično, svjedočanstvo koherentnog života također je bitno da se pokaže privlačnost života s Kristom.

(Semana, 17-VIII-2024)

„U Crkvi ima mjesta za sve, za svakoga”, rekao je papa Franjo na Svjetskom danu mladih 2023. u Lisabonu. Što točno znači ovo otvaranje Crkve i kako Opus Dei može prenijeti tu poruku?

Sam sveti Pavao tvrdi da Bog želi da se svatko spasi i dođe do spoznaje istine. Poruka spasenja Crkve poziv je svima bez iznimke. I Papa je tu univerzalnost istaknuo kao središnju okosnicu svog učenja. Sveti Josemaría govorio je svojoj duhovnoj djeci o raširenim rukama prema svima. U vremenu polarizacije, podjela i zidova, Kristovi sljedbenici imaju vrlo jasan put koji trebaju slijediti..

(Semana, 17-VIII-2024)

Vrati se na početak

KRITIKE I POGREŠKE

Neki ljudi iz Opusa Dei prepoznati su po svojim doprinosima društvu, kao što su škole, sveučilišta i socijalni rad. Međutim, oni se također suočavaju s pričama protiv njih. Što mislite zašto nastaju te priče i kako im se suprotstaviti?

Ponekad mislim da nam ovi narativi koje spominjete pomažu da se pročistimo od iskušenja da mislimo da ne trebamo ništa ispravljati i još više da se osjećamo zadovoljni ili posebni zbog nečega što bi moglo dobro proći. Kao i svi, trebamo razmišljati o dobru koje želimo učiniti i što konkretno činimo. Naš

nas je osnivač, zapravo, upozorio da Djelo mora živjeti „bez ljudske slave“.

S druge strane, prirodno je da postoje različite vizije jer postoji mnogo načina kako se stvari rade i shvaćaju, a koje se mogu više ili manje sviđati. S ove točke gledišta, pred ovim narativima, možda je važno istaknuti da je svrha inicijativa ljudi Djela služiti drugima, budući da je to ono što je zapravo u pozadini svih projekata koje spominjete. Želio bih da svatko tko dođe na ove aktivnosti vidi da se radi o sisanju mira i radosti, svatko daje svoj doprinos, trudi se cijeliti ono što drugi imaju i svi se zajedno bore da prevladaju tolike nepravde i boli u životu.

Ali, inzistiram, suprotna mišljenja mogu biti od pomoći kada su iskrena, dolaze iz sredina koje ne poznaju Djelo, od bliskih ljudi ili od onih koji su iz raznih razloga prestali biti dio

naše obitelji. Omogućuju nam da tražimo oprost i ispravimo se.

Osobno sam sretan što vidim da gotovo svaki dan u godini primamo zahtjeve za prijem u Opus Dei od ljudi koji su prethodno bili dio Djela i koji su, iz bilo kojeg razloga, otišli. Ovakva vijest milovanje je Gospodnje, koje u određenom smislu nadilazi pojedine pretjerano dihotomne “narrative”.

(Semana, 17-VIII-2024)

Zašto je dio crkvene hijerarhije vidio Opus Dei kao suparničku ili paralelnu instituciju kada su vjernici Djela također vjerni teritorijalnim biskupijama?

Općenito, opažam uvažavanje hijerarhije i drugih institucija Crkve. Ljudi Djela svjesni su da plove u istom čamcu s Crkvom, u kojem koegzistiraju različite duhovnosti i pokreti [...] S druge strane, pada nam

na pamet dosta primjera inicijativa Opusa Dei (u Rimu i u svijetu) iz koje su, milošću Božjom, proizašla zvanja za tolike crkvene ustanove. I obrnuto: trenutno je, primjerice, biskupija Florianópolis (Brazil) pokrenula proces beatifikacije jednog mladića iz Djela, koji je u toj biskupiji vršio opsežno evangelizacijsko djelovanje i koji se približio katoličkoj vjeri iz središta druge crkvene stvarnosti, Emausa.

Kao što ističete, sa stajališta prava, laici Opusa Dei vjerni su svojim biskupijama na isti način kao i svi drugi vjernici. A s gledišta činjenica, ima mnogo onih koji aktivno surađuju u vjeronauku ili predbračnim tečajevima u svojim župama, u inicijativama služenja kao što je Cáritas, u aktivnostima s mladima itd. Isto tako, primam brojne molbe dijecezanskih biskupa, da ovaj ili onaj svećenik surađuje u župi, u bolnici, u službi biskupije.

Kad god je to moguće, rado surađujemo.

Ako je bilo nedoumica s nekom institucijom Crkve, možda je to zbog nesavršenih međuljudskih odnosa, koje bismo trebali pokušati rješavati iz dana u dan, normalno. Ponekad nesporazumi dolaze i iz razumljive povijesne poteškoće da se napravi prostor za nove stvarnosti koje nose "novost" koja na početku može biti iznenađujuća. Volim misliti da su oni nešto iz prošlosti.

(El Debate, 22-VI-2024)

Javno ste tražili oprostjenje za „greške i grijehе članova Opusa Dei”. Koje su to greške i grijesi?

Svaka osoba poznaje osobne pogreške i grijehе. U isto vrijeme, ne može se zanemariti da postoje ljudi koji su pripadali Opusu Dei ili su bili u kontaktu s Djelom i koji su se osjećali povrijeđeni načinima na koje

su stvari radile ili su shvatili da je njihovo povjerenje u one koji su ih vodili ili u instituciju slomljeno.

Uzimajući u obzir da je jedina zadaća Djela ići putem svetosti i susreta s Kristom, misliti da ima ljudi koji na tom putu nisu našli sreću, meni osobno nanosi bol i poziv je na zdrav pregled kako bi se otkrili uzroci, kako popraviti stvari u svakoj situaciji, proučiti što se može poboljšati itd.

Razlozi za ove ozljede mogu biti vrlo različiti. Najviše me boli to što nismo uvijek znali dobro pratiti ljude u razlučivanju njihova poziva, u duhovnoj pratnji ili u teškoj obiteljskoj ili osobnoj situaciji.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Opus Dei obično se karakterizira s tri pridjeva: konzervativan, moćan i hermetičan. Zašto se to događa? Koje biste pridjeve voljeli koristiti

za karakterizaciju Opusa Dei i njegovog rada?

Svatko može imati svoje mišljenje i svoje razloge za ocjenu stvarnosti. Ako neki ljudi to tako percipiraju, bit će to zato što postoji nešto objektivno i/ili subjektivno što može izazvati takav dojam. Zadaća je svakog člana djelomično bolje upoznati što je Djelo: autentično živjeti vlastiti poziv. To je velika i prekrasna stvar, iako razumijem da zahtijeva perspektivu vjere da bi se to duboko razumjelo. U svakom slučaju, mislim da će, ljudski, oni koji pobliže poznaju Opus Dei moći uočiti normalne ljude, s vrlinama i manama. Želio bih da budemo poznati kao sretni, jednostavni i spokojni ljudi, miroljubivi, s kojima se lako sprijateljiti, otvoreni i puni razumijevanja. Također da se prizna raznolikost vjernika Opusa Dei, a ne samo nekolicina onih koji steknu određenu javnu važnost. Tako bi se

vidjelo da se svatko bori za potpuno življenje vjere, živeći sa svojim manama i pokušavajući staviti svoje talente u službu svoje obitelji, svojih prijatelja i društva.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Vrati se na početak

REGIONALNE SKUPŠTINE

Opus Dei je na autentičnom "putovanju" kako bi ponovno otkrio svježinu i snagu svoje karizme. Što otkrivete na ovom putovanju?

U svim nacijama u kojima je Opus Dei prisutan održavaju se takozvane "regionalne skupštine" koje se održavaju svakih 10 godina. To su dragocjeni trenuci dijaloga i razmišljanja. Otkriva se želja za

odlaskom na ono bitno, na karizmu, pronalaženje načina kako to živjeti i bolje komunicirati u trenutnim okolnostima. Na primjer, pitanje koje proizlazi iz ovih skupština je želja da se apostolsko djelovanje Djela sve više temelji na iskrenom prijateljstvu i preobrazbi srca, a ne na strukturama, djelima ili aktivnostima.

(Avvenire, 30-VI-2024)

Metoda koja je naznačena za ovaj skup je široka konzultacija u kojoj sudjeluju svi članovi Opusa Dei, kao i drugi koji nisu dio Prelature. Možete li objasniti ovaj izbor, u sinodskom stilu?

Kao i Crkva u cjelini, Opus Dei je obitelj, a kada obitelj treba donijeti važnu odluku (izazovi ili prioriteti), svi se slušaju. Obratili smo se Tajništvu Sinode koje nas je potaknulo da regionalne skupštine Prelature doživimo kao poseban

trenutak slušanja. Svaka skupština imala je trenutke susreta na lokalnoj razini, s grupama za raspravu, upitnicima i međugeneracijskom razmjenom. Taj je proces bio simultan sa sudjelovanjem mnogih članova Opusa Dei u biskupijskim fazama Sinode o sinodalnosti u njihovim biskupijama.

(Avvenire, 30-VI-2024)

Vrati se na početak

STATUTI I PRAVNI OKVIR

Ne uništava li Papina mjera [motu proprio “Ad charisma tuendum”] specifičnost Djela unutar Katoličke Crkve?

Dopustite mi da se pristojno ne slažim s Vama. Specifičnost Opusa Dei leži u karizmi ili duhu, a ne u

njegovom "pravnom ruhu". U svojoj srži je sveopći poziv na svetost kroz rad i obične životne stvarnosti. Papa u Ad charisma tuendum ovu poruku naziva "darom Duha koji je primio sveti Josemaría", odnosno karizmom. Ponavljam: to je stvarno relevantna specifičnost. Zapravo, ovim motu propriom papa Franjo potvrđuje bulu Ut sit, kojom je Ivan Pavao II. uzdigao Opus Dei u prelaturu: ona mijenja dva slučajna aspekta i potvrđuje bitnu karizmu.

Karakteristika Opusa Dei je osobina koja je obična poput posla: važnost rada kao mjesta susreta s Bogom, bilo u Silicijskoj dolini ili u predgrađu Kinshase, bilo kao strojovođa u madridskom metrou ili kao profesor ili učitelj u školi na periferiji bilo koje metropole.

U ostalom, Opus Dei ne želi biti iznimka unutar Crkve. Njihovi zakonski prijedlozi tražili su formulu

koja najbolje odgovara stvarnosti laika koji kroz poziv zvanja i uz pastoral svećenika žele nasljedovati Krista u sferi obiteljske, radne, društvene itd. stvarnosti u okviru svojih pojedinačnih crkava. Činjenica da je do sada bila jedina osobna prelatura možda se doživljavala kao nešto "iznimno", ali to svakako nije: naprotiv, mislim da bi bilo jako dobro da postoje druge osobne prelature koje bi pridonijele evangelizacija brojnih područja, posebno u potrebi kršćanskog nadahnuća.

(El País, 26-VI-2023)

Kako napreduje revizija Statuta?

Kako je Papa rekao, radi se o prilagodbama koje čuvaju karizmu i prirodu Opusa Dei, a da ga ne ograničavaju ili guše: na primjer, naglašavajući njegov svjetovni karakter, te činjenicu da su više od 98% članova laici, muškarci i žene

koje svoj poziv žive na ulici, u obitelji, na poslu. U tu svrhu održava se niz sastanaka između predstavnika Svećeničkog dikasterija i četvorice kanonista Opusa Dei, triju profesora i jedne profesorice. Budući da smo još usred ovog procesa, ne mogu dati više detalja. Ali mogu vas uvjeriti da se posao odvija u ozračju dijaloga i povjerenja.

(Avvenire, 30-VI-2024)

Je li vas iznenadila odluka pape Franje da modificira neke promjene u strukturi Opusa Dei? Mijenjaju li ove mjere položaj Opusa Dei unutar Crkve? I jesu li to razlozi zašto Opus Dei trenutno mijenja svoj statut?

Sveti nas je Otac unaprijed upozorio na motu proprio *Ad charisma tuendum*. Glavne promjene u tom dokumentu utječu na strukturalne i organizacijske aspekte (između ostalog da prelat nije biskup), ali ne

dotiču poslanje ili sadržaj Opusa Dei. Promjena statuta odgovor je na taj Papin zahtjev i upravo sada na tome radimo s Dikasterijem klera u ozračju dijaloga i povjerenja.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Kako nove papinske odredbe utječu na Opus Dei? Utječu li oni na svakodnevni život ustanove?

Pravno i vitalno su područja koja idu zajedno i, u isto vrijeme, imaju svoje razlike. U svakodnevnom životu laika, koji su uronjeni u poslove ovoga svijeta, nove odredbe ne mijenjaju način na koji žive svoj poziv za Djelo. Što se tiče Opusa Dei kao institucije, radimo s Dikasterijem klera na prilagodbama statuta, kao što je zatražio Sveti Otac u Motu proprio Ad charisma tuendum. Budući da smo još uvijek u procesu proučavanja ovih prilagodbi, ne mogu vam reći rezultat. Da, mogu vas uvjeriti da je u razvoju ovih djela

uspostavljeno ozračje dijaloga i povjerenja, tipično za Crkvu kao Božju obitelj.

(El Debate, 22-VI-2024)

Kako ste protumačili Papinu promjenu veze sa Svetom Stolicom kroz motu proprio *Ad charisma tuendum*? Papa uvjerava da traži da se autoritet organizacije “više temelji na karizmi nego na hijerarhijskom autoritetu”.

Karizma i hijerarhija se u Crkvi nadopunjuju, nisu dva alternativna pojma nego komplementarna. Karizme imaju razlog zašto su u službi koju pružaju Crkvi kao cjelini. Stoga, da bi ih se proširilo u Crkvi i u svijetu, obično se prevode u institucionalne stvarnosti.

Razlučivanje karizmi odgovara autoritetu Crkve, a Opus Dei je ovisio o autoritetu Crkve u svakom svom institucionalnom koraku. Reformom

kurije papa Franjo je promicao promjene u brojnim institucijama i organizacijama kako bi se pogodovalo dinamičnijoj evangelizaciji. To je svrha motu propria koji spominjete. Iz tog razloga radimo na tome da vjerno odgovorimo na ovaj papin zahtjev, znajući, na primjer, da bitna stvar nije nosi li prelat prsni križ ili ne, nego da vjernici Opusa Dei i drugi ljudi mogu u potpunosti živjeti ovu karizmu unutar Crkve.

(El País, 26-VI-2023)

Nije li klerikalizirana institucija Crkve čiji je razlog laičnosti? U kojoj mjeri te mjere mogu utjecati na cilj laika da budu sveci usred svijeta?

Poruka Opusa Dei uglavnom je upućena laicima, muškarcima i ženama usred svijeta, koji su od početka bili velika većina unutar Djela i njegovog razloga postojanja.

Kao što ne treba apsolutizirati karizme, ne treba apsolutizirati ni zakon. Zato je Opus Dei prošao kroz različita institucionalna rješenja kako bi pronašao najprikladniju formulu, koja integrira, s jedne strane, čuvanje karizme i, s druge strane, pravni lik koji joj daje mjesto u Crkvi i odražava njegovu prirodu bez ograničavanja ili gušenja.

(El Debate, 22-VI-2024)

Opus Dei ima biskupe i nadbiskupe po cijelom svijetu. Ne bi li bilo prikladno da i prelat bude biskup?

Ako mi dopustite da pojasnim, moramo imati na umu da nekoliko biskupa i nadbiskupa koji dolaze iz Opusa Dei u svijetu su iz samih partikularnih Crkava i, prema tome, odgovaraju samo Papi, nemaju drugog poglavara. Mislim da je činjenica da su blaženi Álvaro i biskup Javier Echevarría primili biskupsko posvećenje bila vrlo dobra

za jačanje crkvenog zajedništva tijekom tih godina, od 1991. do 2016. Trenutno je pitanje vjerno slijediti odredbe Svetog Oca, a ne zaustaviti se na onome što je više-manje adekvatno.

(El Debate, 22-VI-2024)

Mnogi u odluci Vatikana vide ukidanje privilegije, stanovitu degradaciju i gestu progresivnije crkve prema konzervativnijem svijetu. Iz starog sukoba između isusovaca i Opusa Dei.

Slično pitanje postavljeno je i papi Franji, koji je istaknuo da se radi o svjetovnoj interpretaciji, stranoj vjerskoj dimenziji. Mislim da prečesto postoji tendencija čitanja stvarnosti u terminima moći i polarizacije, sa skupinama koje se međusobno suprotstavljaju i ne razumiju. Međutim, u Crkvi mora prevladati logika služenja i suradnje. Svi veslamo u istom čamcu, otvoreni

da nam se pomogne da se poboljšamo. Što se tiče starog sukoba koji spominjete, mogu vam osobno reći da sam bivši učenik škole Družbe Isusove u Madridu i vrlo sam zahvalan za obuku i primjer koji sam dobio od isusovaca.

(El País, 26-VI-2023)

Odgovor dan svetom Josemariji kada je 1946. godine zatražio pravno odobrenje Opusa Dei bio je da je Djelo stiglo stoljeće unaprijed. Uzimajući u obzir da je Opus Dei blizu proslave stote obljetnice osnutka, mislite li da je reforma Statuta koju je zatražila Sveta Stolica povezana s odgovorom utemeljitelju?

Godine 1946. Opus Dei je osnovan u 4 zemlje, a danas u 70. U to vrijeme, poruka usmjerena posebno na laike o traženju svetosti usred svijeta bila je iznenađujuća i djelovala anticipativno, unatoč svojim

korijenima u Evanđelju. Vrijeme i univerzalizacija omogućili su da ova karizma postane više i bolje poznata. Kao što sam već rekao, Drugi vatikanski sabor otvorio je vrata ovom dubljem razumijevanju. Uvjeravam vas da se trenutna izmjena statuta koju je tražio Sveti Otac provodi upravo s ovim temeljnim kriterijem prilagodbe karizmi, koja se danas više razumije i dijeli. Pravo, toliko potrebno, prati život, utjelovljenu poruku, da pruži podršku i kontinuitet životu.

(Semana, 17-VIII-2024)

Može li činjenica da Papa traži godišnje izvješće o stanju Opusa Dei (a ne svakih pet godina) imati veze s potrebom za većom transparentnošću i održavanjem strože kontrole, nakon slučajeva zlostavljanja u različitim područjima Crkve? Jesu li

tamošnje kontrole bile nedovoljne?

Promjena periodičnosti posljedica je promjene Dikasterija. Sada je neposredni sugovornik Opusa Dei Dikasterij za kler i u tom se dikasteriju izvješća predaju svake godine, a ne svake pete, kao što je bio slučaj u Dikasteriju biskupa. Bez obzira na to, nedvojbeno je da se Crkva, i Djelo kao njezin dio, usavršavaju na način da na jasan i razumljiv način obznaju najrelevantnije podatke o svom djelovanju, kao i o svojim motivima. Transparentnost, dobro shvaćena i dobro primijenjena, promiče povjerenje koje je, kako ističete, uvelike dovedeno u pitanje slučajevima zlouporabe. U tom smislu, od 2013. u Opusu Dei postoji protokol za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba koji formalizira mjere predostrožnosti koje su na snazi u Djelu desetljećima. Sadržaj ovog

protokola sličan je sadržaju mnogih drugih institucija i uključuje najnovije propise Crkve o ovom pitanju. S druge strane, trenutno se radi na stvaranju posebnih kanala za iscjeljenje i rješavanje kako bi se prihvatili ljudi koji žele da ih se čuje.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Vrati se na početak

CRKVA

Utemeljitelj sveti Josemaría često je podsjećao na potrebu "služiti Crkvi onako kako Crkva želi da se njoj služi": Kako možemo čitati ovu poznatu izjavu danas?

Rekao bih da se značenje te fraze nije promijenilo od dana kada je izgovorena: ljubav prema Crkvi i Papi je u DNK poruke svetog

Josemarije. S praktične točke gledišta, to se pretvara u pomaganje što je moguće učinkovitije u biskupijama gdje članovi Opusa Dei žive i pripadaju [...].

(Avvenire, 30-VI-2024)

U novije vrijeme promijenila se percepcija društva o zlouporabama unutar Crkve. Kako se ovo transcendentarno pitanje vidi iz Prelature Opusa Dei?

To je nešto jako tužno. Uz isticanje žalosne zloporabe i zločina (samo jedan uzrokuje mnogo boli!), želio bih istaknuti i rad koji su posljednjih godina proveli Papa i Sveta Stolica kroz jasne i jednostavne odredbe: danas, Hvala Bogu, sveopća Crkva i većina crkvenih institucija imaju protokole i smjernice za učinkovito iskorjenjivanje i borbu protiv ovih zlostavljanja, koja ostavljaju duboke i ponekad nesavladive rane.

Protokoli Prelature su, primjerice, iz 2013. godine, a ja sam ih ažurirao 2020. godine. Oni su instrument za podizanje svijesti o pravima i potrebama maloljetnika i ranjivih osoba, kako bi se izbjegao svaki rizik od iskorištavanja, seksualnog ili bilo kojeg drugog zlostavljanja u svim aktivnostima koje se provode u središtima Prelature, te se nadamo da će također nadahnuti sve aktivnosti koje se provode u institucijama koje primaju neku vrstu pastoralne potpore od Opusa Dei.

Zbog misterija ljudske naravi, ovakvi instrumenti (u Crkvi i društvu) nisu osiguranje da se ništa loše neće dogoditi, ali svakako pridonose stvaranju nove kulture i jasne reference: tko god počini zločin od ove vrste, sada znate što možete očekivati.

Također iz razumljivih razloga te su zlouporabe u Crkvi potencirane u javnom mnijenju. Postoje društvena područja u kojima je ova tužna i žalosna stvarnost raširenija.

Konkretnih slučajeva svećenika je mnogo, ali u usporedbi s tisućama i tisućama i stotinama tisuća svećenika koji su dali svoje živote radeći, razmjerno ih je malo. Ali da, protiv toga se moramo boriti svim mogućim sredstvima.

(El País, 26-VI-2023)

Vrati se na početak

DRUŠTVO

U povodu 50. obljetnice kateheze svetog Josemarije u Latinskoj Americi, ponovno posjećujete ove krajeve. Mislite li da je stvarnost Opusa Dei u Latinskoj Americi

blizu onoga o čemu je Escrivá sanjao u to vrijeme?

Kad je sveti Josemaría bio u Americi, poticao nas je da sanjamo o velikim pustolovinama kršćanske službe. Ne ignorirajući poteškoće i ljudske pogreške, zahvaljujem Bogu za razvoj Opusa Dei u Kolumbiji i na ostatku kontinenta. Istodobno, Božja nam logika dopušta da ljudske rezultate, brojke i vanjske uspjehe ili neuspjehe gledamo s više perspektive, budući da je bitno omogućiti susret s Isusom Kristom u srcima mnogih ljudi, a to može učiniti samo Bog i On jedini to može vidjeti.

(Semana, 17-VIII-2024)

Dolazili ste u Kolumbiju u različitim okolnostima: kao gost profesor, kao pratitelj Prelata i sada kao Prelat. Koje promjene vidite u kolumbijskoj stvarnosti i

koji aspekti društva zahtijevaju poboljšanje?

Ne ulazeći u detalje i konkretne prijedloge, budući da ne poznajem dovoljno detaljno situaciju u zemlji, Južnu Ameriku vidim kao regiju punu kontrasta i velikih izazova. Crkva i Papa potiču nas da prevladamo podjele, damo prednost onima koji su najpotrebniji i pratimo vjernički život obitelji s obnovljenom nadom. Mislim da su ovo tri aspekta u kojima svi katolici mogu puno pridonijeti. Stoga bih potaknuo laike da sudjeluju u javnim prostorima kako bi promovirali ova tri područja, tražeći zajedničko dobro s drugim ljudima koji možda nemaju vjere, ali koji dijele predanost ljudskom dostojanstvu.

(Semana, 17-VIII-2024)

Godine 2015. bio je posljednji posjet prelata Opusa Dei Kolumbiji, posjet njegovog

prethodnika Javiera Echevarría. Putovanje je obilježeno nacionalnim kontekstom u kojem smo bili pred potpisivanjem Mirovnog sporazuma. Danas, usred turbulentnog razdoblja, nastavljamo tražiti kraj rata. Koji je razlog zašto je tako teško postići mir u društvima?

Za mir je potreban ljudski trud, ali prije svega on je Božji dar, a nasilje uništava taj dar i sprječava nas da zajedno koračamo prema budućnosti, prema općem dobru. Bez mira, sveobuhvatni razvoj ljudi postaje težak, a društva stagniraju, osobito u najosjetljivijim sektorima. Velika zamka mira je nasilje, koje uvijek stavlja osobne ciljeve ispred općeg dobra. Mir je Božji dar koji moramo zajedno moliti. Svi mi možemo pridonijeti izgradnji mira u srcima i odnosima, obično malim doprinosom smirenja u vlastitom

domu, u susjedstvu, na radnom mjestu.

(Semana, 17-VIII-2024)

Naša zemlja [Čile] doživljava promjene u vjerskim pitanjima. Istraživanje UC dvjestote obljetnice pokazuje značajan pad privrženosti mladih katoličkoj vjeri. Trebamo li pretpostaviti da katolici postaju manjinska skupina?

Ne živim u Čileu, pa stoga ne poznajem dubinski situaciju, ali usudio bih se reći da bi bila greška zatvoriti se, što je prirodna reakcija kada se netko nađe u manjini. Naprotiv, kao učenici Isusa Krista, trebamo osjećati težnje, potrebe i patnje svih ljudi kao svoje i raditi rame uz rame s njima.

Nakon uragana izazvanog krizom zlostavljanja, na primjer, mnogi su katolici krenuli putem pratnje

ranjenih ljudi, a Crkva u Čileu je provela mjere prevencije i promicanja okruženja povjerenja i slobode, što je neophodno za ponovno stjecanje vitalnosti u društvu, a oni su ključni za osiguranje da se ti zločini više ne ponove. Crkva ranjena u svojim članovima može prenijeti Krista i može mnogo pridonijeti: pomagati, surađivati, liječiti, ne tražeći osobni ili institucionalni interes ili ishitrena rješenja. Vidim da je to put kojim je išla Crkva u Čileu, put kojim se vraća vjerodostojnost i prije svega približavanje Isusa Krista mnogim ljudima.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Vrati se na početak

.....

BIOGRAFIJA

Rođeni ste 1944. u emigraciji, u Parizu. Danas se prisjećamo dramatičnih trenutaka koje je tada proživljavala Europa, pa je i Vaša obitelj živjela u egzilu u Francuskoj. Je li vas ovo iskustvo na bilo koji način obilježilo?

Tijekom Španjolskog građanskog rata moj je otac služio u republikanskoj vojsci: to je značilo da je, kad je rat završio, morao otići u egzil u Pariz. Bio je vojni veterinar, a prvi posao imao je brinući se o životinjama u cirkusu. Ubrzo nakon toga, uspio je raditi u laboratoriju i mogao je sa sobom povesti obitelj. Hvala Bogu, odmazde koje je, nekoliko godina kasnije, moj otac pretrpio kada se vratio u Španjolsku, bile su blage i mogao se razvijati na polju istraživanja biologije životinja. Inače sam bio dijete i sve sam to nesvjesno doživio. Unatoč tome, možda me razmišljanje o tom iskustvu cijepilo protiv prihvaćanja bilo koje vrste

nasilja i protiv iskušenja
poistovjećivanja vjere s određenim
političkim opcijama.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

**Studirali ste fiziku pa teologiju,
jedinstvena mješavina. Koji su
aspekti fizike osvjetlili vaš vjerski
put?**

I fizika i teologija su, svaka na svoj
način, spoznaje stvarnosti: ne samo
da nisu proturječne, nego se
međusobno nadopunjuju. Ne mogu
reći da mi je studij fizike otvorio oči
za stvarnost Boga, jer sam već bio
vjernik po obiteljskoj tradiciji i po
osobnom uvjerenju. Ali istraživanje
konkretne fizičke stvarnosti pomoglo
mi je vidjeti svijet kakav je stvorio
Bog iz druge perspektive.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

**U mladosti ste živjeli sa svetim
Josemarijom Escrivom, osnivačem**

Opusa Dei. U ovom svakodnevnom kontekstu, koja je njegova osobina privukla vašu pozornost?

Stigao sam u Rim 1967. i živio u istoj kući kao i on do njegove smrti 1975., ali je tamo bilo oko 200 ljudi. Unatoč tome što ih je bilo toliko, svaki se osjećao jako voljenim, okružen radošću i privrženosti. Jednom prilikom, pred mnogo ljudi, postavio mi je pitanje i odmah shvatio da me stavlja u škripac; ne dajući mi vremena da odgovorim, dodao je komentar koji je moj odgovor učinio nepotrebnim. Ti mali detalji ponavljali su se svakodnevno. Iznad svega, zadivilo me njegovo jedinstvo s Bogom, koje je bilo vidljivo kada ste ga čuli kako govori u vrijeme propovijedanja ili na obiteljskom okupljanju. Na ljudskoj razini, istaknuo bih njegovu ljubav prema slobodi i dobro raspoloženje.

(El Mercurio de Chile, 28-VII-2024)

Vrati se na početak

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/mons-fernando-ocariz-
nedavni-intervjui/](https://opusdei.org/hr-hr/article/mons-fernando-ocariz-nedavni-intervjui/) (24.03.2025.)